

ذخیره دانشی

بانکه شناسی سه

پایه نوازه می

نام دبیر: مریم یابنده جهرمی
استان فارس: شیراز

Lm.yabandeh@Hotmail.com

درس اول

YABANDEH

« گویند پادشاهی پسر خود را به جماعتی اهل هنر سپرده بود تا او را از علوم نجوم آموخته بودند و استاد تمام گشته با کمال کودنی و بلاهت! روزی پادشاه انگشتی در مشت گرفت، فرزند خود را امتحان کرد که بیا بگو درمشت چه دارم؟ پسر گفت: آنچه داری گرد است و زرد است و تو خالی . پدر گفت: چون نشانی های راست دادی، پس حکم کن که آن، چه چیز باشد؟ پسر گفت: می باید که غربیل باشد . پدر گفت: آخر، این چندین نشانی های دقیق را، که عقول در آن حیران شوند، دادی از قوت تحصیل و دانش؛ این قدر بر تو چون فوت شد که در مشت، غربیل ننگجد؟
(فیه مافیه مولانا)

آدمی از همان ابتدای تولد صداهایی را می شنود ، کم کم چشم باز می کند ، به تدریج اطراف خود را می بیند و به مرور اشیا و افراد را از هم تشخیص می دهد. بعد از مدتی با کلمات آشنا می شود و سخن می گوید و با سخن گفتن، روند آگاهی او از جهان اطرافش سرعتی شگرف می یابد. تا قبل از اینکه بتواند سخن بگوید، از راه حس (شنیدن، دیدن و...) می فهمید؛ اما وقتی زبان می گشاید ، راه جدیدی برای ارتباط با جهان و فهم آن، پیش رویش، باز می شود. از این پس به دریافت های حسی خویش بسنده نمی کند و برای فهمیدن و شناخت جهان اطراف خود، از دانسته های دیگران نیز بهره می برد. پرسش و پاسخ از دیگران، باز هم راه دیگری برای فهم جهان هستی می گشاید. راهی که در میان موجودات دنیا، تنها برای آدمی گشوده شده است: انسان با تفکر و تعقل از دیده ها، شنیده ها و خوانده هایش نیز فراتر می رود ؛ معنای پدیده های اطراف خود را درک می کند و به آگاهی گسترده تر و عمیق تری از عالم و آدم می رسد.

۱- استفاده از حواس پنج گانه

۲- از راه زبان و پرسش و پاسخ از دیگران

۳- تفکر و تعقل که انسان را به درک عمیق تری از عالم و آدم می رساند . (این راه مختص آدمیان است)

۴- رفتن به مدرسه و دانشگاه و مراکز تخصصی و کسب دانش هایی با عناوین مختلف .

ابزارهای دانش اندوزی

و کسب آگاهی از عالم و آدم

ذخیره آگاهی یا ذخیره دانشی

هر آنچه افراد از تجربه های فردی و اجتماعی خود، مطالعات مدرسه ای، دانشگاهی و... می آموزند، ذخیره آگاهی یا ذخیره دانشی آنها را شکل می دهد.

□ هر فرد، گروه، قوم، جامعه و امتی یک ذخیره دانشی دارند که **راهنمای زندگی** آنهاست .

❖ آیا درمورد روش های به دست آوردن، حفظ کردن و افزودن ذخیره دانشی اندیشیده اید؟

ذخیره دانشی از طریق زندگی کردن در اجتماع و تحصیل در مراکز علمی تخصصی به دست می آید .
ذخیره دانشی اگر از طریق تعلم و تربیت به دیگران منتقل شود دوام یافته و حفظ می شود .
تلاش علمی افراد موجب افزایش ذخیره دانشی می گردد .

❖ درباره انواع ذخیره دانشی چه می دانید؟

ذخیره دانشی به دو دسته دانش عمومی و دانش علمی تقسیم بندی می شود .

کنش وابسته به آگاهی آدمی است و هیچ یک از کنش های اجتماعی ما بدون آگاهی و دانش انجام نمی شود. **اگر این دانش نباشد، زندگی اجتماعی ما مختل می شود** و جهان اجتماعی فرو می پاشد ولی **ما اغلب از آگاهی و دانشی که نسبت به کنش های خود داریم و از اهمیت و نقشی که این آگاهی در زندگی ما دارد غافلیم.**

مثال:

اگر به کنش های روزمره خود مانند راه رفتن، تلفن زدن، رانندگی، احوالپرسی، خرید و کارهای ساده و پیچیده دیگر دقت می کنیم، شاید در نگاه اول گمان کنیم این کارها، بدون آگاهی و دانش خاصی انجام می شود یا ممکن است فکر کنیم دانشی که برای انجام این کارها داریم اهمیت چندانی ندارد. حال فرض کنید به پیشنهاد دوستی به یک میهمانی دعوت شده اید که کسی را نمی شناسید. در چنین موقعیتی دقت و احتیاط شما بیشتر می شود. پیش از انجام هر کاری فکر می کنید. حتی به اینکه چگونه راه بروید، چگونه حرف بزنید یا چگونه غذا بخورید، می اندیشید. در این موقعیت متوجه می شوید در راه رفتن، غذا خوردن و حرف زدن شما آگاهی ها و دانش هایی وجود دارد که به سبب **عادت** از نظر و توجه شما پنهان بوده است.

ذخیره دانشی انسان به دو دسته تقسیم می شود

دانش علمی

بخش از دانش که با تأمل و اندیشه در دانش عمومی به دست می آید. و عمیق تر و دقیق تر از دانش عمومی است را دانش علمی می نامند.

دانش عمومی

انسان ها با ورود به جهان اجتماعی و ارتباط با دیگرانی که در آن جهان زندگی می کنند، در مجموعه ای از آگاهی ها و دانش ها سهیم می شوند که به آن دانش عمومی می گویند.

❖ به نظر شما چرا دانش عمومی را به این نام می خوانیم؟

چون این دانش در بین همه عمومیت دارد و همه در آن شریک هستند.

□ **زبان** یک پدیده اجتماعی است. که ما انسان ها درباره آن هم **دانش عمومی** و هم **دانش علمی** داریم.

تمام ایرانی هایی که به زبان فارسی صحبت می کنند در مورد آن دانش عمومی دارند و کسانی که در رشته های مختلف زبان و ادبیات فارسی تحصیلات دانشگاهی دارند دارای دانش علمی در این زمینه می باشند.

□ اگر فردی تصمیم بگیرد به تنهایی و بیرون از جامعه زندگی کند با چه مشکلاتی مواجه می شود؟

او مجبور است پیش از انجام دادن هر کاری، فکر کند تا آگاهی لازم را برای انجام آن به دست آورد و بتواند آن را انجام دهد بنابراین زندگی برای او بسیار سخت می گردد.

□ چرا ذخیره دانشی چنین فردی به سختی افزایش می یابد؟

زیرا او وقتی برای انجام عملی، فکر می کند و آگاهی لازم برای انجام آن را به دست می آورد، در صورتی که آن عمل موفقیت آمیز باشد، برای انجام آن در دفعات بعدی از همان دانش قبلی استفاده می کند. بدین ترتیب در وقت و انرژی او صرفه جویی می شود می تواند به فعالیت های دیگر بیندیشد و راه انجام آنها را بیابد. بدین ترتیب به سختی بردخیره دانشی او افزوده می شود.

□ به نظر شما چه راه و چاره ای پیش روی وی قرار دارد؟

از آنجا که ما انسان ها با هم زندگی می کنیم، مجبور نیستیم خودمان به تنهایی و جداگانه، دانش لازم برای تک تک کنش هایمان را تولید کنیم. جهان اجتماعی؛ یعنی جامعه و فرهنگی که در آن زندگی می کنیم، دانش لازم برای زندگی یا همان دانش عمومی را در اختیار ما قرار می دهد.

نکاتی در مورد دانش عمومی

دانش عمومی را در نخستین مرتبه از طریق احساس، مشاهده و عمل روزانه خود، در زندگی مشترک با خانواده و دیگران فرا می گیریم.

دانش عمومی، حاصل از زندگی است و انسان ها آن را در طول زندگی خود به دست می آورند.

اگر دانش عمومی نباشد، زندگی اجتماعی مختل می شود و جهان اجتماعی فرو می پاشد.

دانش عمومی، گسترده ترین بخش از ذخیره دانشی ما را تشکیل می دهد.

ما درباره دانش عمومی، کمتر می اندیشیم و بیشتر از آن استفاده می کنیم.

ما دانش عمومی را در تعامل با یکدیگر به کار می بریم.

دانش عمومی برای زندگی اجتماعی، همانند هوا برای بدن انسان است.

تأثیر دانش علمی افراد بر دانش عمومی

به درک عمیقی از شناخت عمومی جهان اجتماعی خود می رسند.

آسیب ها و اشکالاتی را که در شناخت عمومی راه پیدا کرده باشد، شناسایی می کنند.

قدرت پیدا می کند تا از حقایق موجود در شناخت عمومی دفاع کند.

تلاش های علمی چه پیامدهایی به دنبال دارد؟

تلاش های علمی عالمان به تدریج بر **ذخیره دانش علمی جامعه می افزاید** و **دانش عمومی را نیز غنی تر می کند**.

دانش علمی جامعه چگونه شکل می گیرد و توسعه پیدا می کند؟

دانش علمی با **تلاش برای حل مسائل و مشکلات زندگی** شکل می گیرند و پیشرفت می کند. یعنی هر وقت در جامعه مسئله خاصی مطرح می شود، زمینه لازم برای پیدایش و رشد دانش علمی نسبت به آن نیز فراهم می شود. مثلاً کاهش یا افزایش بی رویه جمعیت یک کشور می تواند زمینه فعالیت و رشد دانش جمعیت شناسی را فراهم کند. و بروز مسائل اقتصادی در یک جامعه می تواند زمینه رشد علم اقتصاد را فراهم کند.

انسان در زندگی اجتماعی با مسائل و مشکلات زیادی مواجه می شود؛ مسائلی چون نا امنی، ترافیک، اعتیاد، آلودگی هوا، بحران آب، بیکاری، فقر، نابرابری، قانون گریزی، خودکشی، بحران هویت، بحران اخلاقی و بحران آگاهی و ... همه کسانی که از دانش عمومی برخوردارند، این مشکلات را می شناسند و برای حل برخی از آنها راهکارهایی پیشنهاد می دهند. اما افرادی که درباره این مسائل شناخت علمی دارند، از شناختی دقیق برخوردارند و می توانند برای آنها راه حل های صحیح پیدا کنند.

در برخورد با مسائل اجتماعی چه تفاوتی بین افرادی که دانش عمومی و علمی دارند ، وجود دارد؟

همه کسانی که از دانش عمومی برخوردارند، این مشکلات را می شناسند و برای حل برخی از آنها راهکارهایی پیشنهاد می دهند، اما افرادی که درباره این مسائل شناخت علمی دارند، از شناختی دقیق برخوردارند و می توانند برای آنها راه حل های صحیح پیدا کنند.

در جامعه ، حل تعارض بین دانش عمومی و دانش علمی چگونه انجام می شود؟

حل تعارضات گاه با دست برداشتن بخشی از ذخیره دانشی به نفع بخشی دیگر،
و گاه با طرح ایده های جدید و... انجام می شود.

جهان های اجتماعی مختلف بر اساس **هویت فرهنگی** خود ،
تعاریف متفاوتی از دانش علمی دارند.

تعریف جهان متجدد از دانش علمی :

جهان متجدد، براساس **هویت دنیوی** خود، فقط علم تجربی را دانش علمی می دانست و علوم عقلانی و وحیانی را علم محسوب نمی کرد.

پیامد رسوخ تعریف جهان متجدد از علم در جوامعی که
روش های تجربی ، عقلانی و وحیانی را معتبر می دانند ، چیست ؟

- ✓ در این جوامع، تعاریف متفاوت و گاه متضادی از علم رواج می یابد و در ذخیره دانشی آنها تعارض هایی پدید می آورد.
- ✓ ارتباط دو سویه دانش عمومی و دانش علمی قطع می شود و دانش عمومی به طور همه جانبه از دانش علمی حمایت نمی کند،
- ✓ دانش علمی از رشد و رونق لازم باز می ماند و توان لازم برای حل مسائل و مشکلات دانش عمومی را از دست می دهد.

ایده علوم انسانی و اجتماعی بومی (اسلامی و ایرانی) در کشور ما به چه دلیل مطرح شده است؟

- ✓ جلوگیری از ایجاد تعارض بین دانش عمومی و علمی.
- ✓ جلوگیری از قطع ارتباط دو سویه دانش عمومی و دانش علمی.
- ✓ حمایت همه جانبه دانش عمومی از دانش علمی،
- ✓ ایجاد زمینه مناسب برای رشد و رونق دانش علمی .
- ✓ افزایش توان دانش علمی در حل مسائل و مشکلات دانش عمومی.

علوم انسانی و اجتماعی بومی (اسلامی و ایرانی) چه ویژگی هایی باید داشته باشد؟

- ✓ همسو با هویت فرهنگی خودمان باشد .
- ✓ ناظر به حل مسائل جامعه خودمان باشد. **یعنی** (در حل مسائل و مشکلات بومی ما مفید و کارآمد باشد)
- ✓ دغدغه کشف واقعیت و تشخیص درست و غلط را داشته باشد **یعنی**

به زبان و منطق جهان شمول سخن بگوید .

در گشودن مرزهای دانش علمی به روی جهانیان
مشارکت داشته باشد.

وقتی درباره موضوعی دانش علمی قابل توجهی فراهم می شود علم ویژه ای شکل می گیرد. هر علمی درباره موضوع خاصی بحث می کند. از این رو علوم از نظر **موضوع** متفاوتند. مثلا طبیعت موضوع علوم فیزیکی و موجودات زنده موضوع علوم زیستی است. موضوع علوم اجتماعی چیست؟

در اوایل قرن بیستم میلادی عده ای در جهان غرب پیدا شدند که به جای «موضوع» علوم بر «**روش**» علوم تأکید کردند. آنها **تنها روش تجربی را تنها روش کسب علم دانستند** و گفتند که همه علوم، باید از یک روش یعنی روش تجربی استفاده کنند. آن ها با این گفته به تدریج این برداشت دامن زدند که فقط «علم تجربی» علم است؛ آن ها سایر علوم مانند فلسفه، اخلاق و علوم دینی را غیر علمی دانستند و علوم انسانی و اجتماعی را فقط در صورتی که از روش تجربی استفاده کنند علم تلقی کردند.

این رویکرد از **نیمه دوم قرن بیستم با چالش های متعددی مواجه شد** و کم کم در محافل علمی از رونق افتاد. یکی از این **چالش ها، علم ریاضی بود**. علمی که فراتر از مشاهده و تجربه است و اگر تجربه ما خلاف اصول اولیه آن باشد، ما تجربه خودمان را نادرست می دانیم نه آنچه علم ریاضی می گوید. مثلا اگر هزار نفر بیابند و ۵۱۰ گردو را در کنار ۳۲۰ گردو بشمارند و مجموع این گردوها را ۸۳۱ گردو اعلام کنند، ما نظر همه آنها را نادرست می دانیم. یا اگر هزار نفر با نقاله زوایای داخلی مثلثی را اندازه بگیرند و مجموع زوایا را ۱۷۹ درجه اعلام کنند، نظر همه آنها را خطا می دانیم.

- در جدول زیر سه دیدگاه دربارهٔ رابطه دانش عمومی و دانش علمی تشریح شده اند. با مطالعه و بررسی آنها بگویید کتاب از کدام دیدگاه دفاع می کند.

ویژگی	نمودار
<ul style="list-style-type: none"> ✓ تفاوت دانش علمی با دانش عمومی در روش آنهاست. دانش حاصل از زندگی افراد است که از راه جامعه پذیری و فرهنگ پذیری به دست می آید اما شناخت عمومی از راه حس و تجربه و به صورت نظام مند به دست می آید. ✓ دانش علمی راه کشف واقعیت و تنها دانش معتبر است. ✓ دانش عمومی در مقابل دانش علمی از ارزش ناچیزی برخوردار است. ✓ دانش علمی برای حفظ هویت خود باید از ورود دانش عمومی به قلمرو علم جلوگیری کند. 	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="border: 2px solid blue; border-radius: 50%; padding: 10px; background-color: #0056b3; color: white; text-align: center;">دانش علمی</div> <div style="border: 2px solid blue; border-radius: 50%; padding: 10px; background-color: #0056b3; color: white; text-align: center;">دانش عمومی</div> </div>

• در جدول زیر سه دیدگاه دربارهٔ رابطه دانش عمومی و دانش علمی تشریح شده اند. با مطالعه و بررسی آنها بگویید کتاب از کدام دیدگاه دفاع می کند.

ویژگی	نمودار
<ul style="list-style-type: none"> ✓ این تفکیک که دانش علمی راه کشف واقعیت و دانش عمومی حاصل از زندگی افراد است را انکار می کند. ✓ همه دانش ها را دانش حاصل از زندگی می داند. ✓ دانش ها نه کشف و بازخوانی واقعیت بلکه بازسازی واقعیت هستند که انسان ها برای سامان دادن به زندگی خود تولید می کنند. ✓ برتری دانش تجربی بر دانش حاصل از زندگی را بی اعتبار می داند و به عکس دانش عمومی را پایه و اساس هرگونه دانشی از جمله دانش تجربی می داند. ✓ در برخی از نحله های این دیدگاه، مرز دانش علمی و دانش عمومی فرو می پاشد. 	

ادامه جدول در اسلاید بعد

• در جدول زیر سه دیدگاه دربارهٔ رابطه دانش عمومی و دانش علمی تشریح شده اند. با مطالعه و بررسی آنها بگویید کتاب از کدام دیدگاه دفاع می کند.

ویژگی	نمودار
<p>✓ دانش علمی به دانش تجربی محدود نمی شود بلکه دانش های فراتجربی مانند دانش های عقلانی و وحیانی را نیز شامل می شود که هر کدام ملاک سنجش و اعتباریابی خاص خود را دارد.</p> <p>✓ دانش عمومی دانش غیر موثق و نامعتبر نیست، بلکه کم و بیش در آن دانش های حقیقی و صحیح نیز وجود دارد.</p> <p>✓ دانش علمی به دلیل امکان اعتباریابی، نسبت به دانش عمومی از اعتبار بیشتری برخوردار است.</p> <p>✓ دانش علمی ضمن ریشه داشتن در دانش عمومی، امکان انتقاد از دانش عمومی و تصحیح آن را دارد.</p> <p>✓ دانش عمومی و دانش علمی رابطه متقابل دارند، بر یکدیگر اثر گذاشته و از هم اثر می پذیرند و به مرور متناسب می شوند. از این رو هر دانش علمی، با هر دانش عمومی سازگار نیست.</p>	